

บทนำ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาแนวคิดหลักที่สำคัญ กระบวนการและผลของการบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนการปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. ๒๔๓๕ รวมทั้งศึกษาภาพรวมของระบบการบริหารราชการแผ่นดินในสมัยนั้น ตลอดจนความสัมพันธ์กับบริบททางสังคม ซึ่งเท่าที่ปรากฏมา วิทยานิพนธ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังมีอยู่น้อยและเป็นการศึกษานานวลึกเฉพาะกรณี เช่น การเก็บส่วยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕ - ๒๔๑๑) ของ บุญรอด แก้วกัณฑ์ อานาจหน้าที่และบทบาทของสมุหพระกลาโหมในสมัยรัตนโกสินทร์ ของ สุกัญญา บารุงสุข อานาจหน้าที่และบทบาทของสมุหนายกในสมัยรัตนโกสินทร์ของสุดา เพียรธัญญกรณ์ เป็นต้น ยังไม่มีการศึกษา ระบบการบริหารราชการแผ่นดินของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนการปฏิรูปการปกครอง ซึ่งเป็นการศึกษาแบบมองภาพรวมมาก่อน

ในการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก ๒ ประการ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดหลักที่สำคัญ กระบวนการและผลของการบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนการปฏิรูปการปกครอง ซึ่งส่งผลต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของราชธานีใหม่

๒. เพื่อศึกษาภาพรวมของระบบการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมในเวลานั้น

วิธีการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาโดยวิธีวิจัยเอกสาร (DOCUMENTARY RESEARCH) โดยมีแหล่งข้อมูลสำคัญ คือ หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดตำรงราชานูภาพ ห้องสมุดหนังสืองานศพวัดบวรนิเวศวิหาร และห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อตกลง

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จำเป็นต้องใช้ตัวย่อสำหรับหลักฐานอ้างอิงบางชิ้นและต้องมีข้อตกลงสำหรับคำบางคำ ดังนี้

๑. กทข. หมายถึง เอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร
๒. คำว่า "วิธีการบริหารราชการแผ่นดิน" หลังจากอธิบายความหมาย ในบทที่ ๒ หัวข้อ ระบบการบริหารราชการแผ่นดินในสมัยอยุธยาแล้ว หมายถึง วิธีการบริหารราชการแผ่นดินในภาวะปกติ เท่านั้น

ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้มีขอบเขตการศึกษาในหัวข้อระบบการบริหารราชการแผ่นดิน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๒๕ อันเป็นที่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็น

ราชธานีแห่งใหม่ จนถึง พ.ศ. ๒๔๓๕ อันเป็นที่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
ปฏิรูปการปกครองแผ่นดินใหม่

เนื้อหาการศึกษา

เนื้อหาการศึกษาของวิทยานิพนธ์นี้แบ่งออกได้เป็น ๓ ส่วนด้วยกัน คือส่วนที่ ๑ กล่าวถึง
ระบบการบริหารราชการแผ่นดินของไทยก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนที่ ๒ กล่าวถึงระบบ
การบริหารราชการแผ่นดินของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ก่อนการปฏิรูปการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๓๕
และส่วนที่ ๓ กล่าวถึงผลของการจัดระบบการบริหารราชการแผ่นดินสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนการ
ปฏิรูปการปกครอง

สมมติฐาน

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นช่วงสมัยของ การสถาปนาศูนย์อำนาจทางการเมืองของ
ราชอาณาจักรขึ้นมาใหม่ แทนที่ราชอาณาจักรอยุธยาที่สลายไป ดังนั้น การบริหารราชการแผ่นดิน
จึงนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของบ้านเมืองอันจะส่งผลต่อความมีเสถียรภาพและความมั่นคงของราชธานี
ใหม่แห่งนี้รูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินดังกล่าว ยังคงใช้สืบต่อมาและยุติลงเมื่อมีการปฏิรูป
การปกครองแผ่นดินใน พ.ศ. ๒๔๓๕

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ทราบถึงแนวคิดหลักที่สำคัญ กระบวนการและผลของการบริหารราชการแผ่นดิน
ในสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนการปฏิรูปการปกครอง

๒. สามารถมองเห็นภาพรวมของระบบการบริหารราชการแผ่นดินและความสัมพันธ์กับ
บริบททางสังคมในเวลานั้น เนื่องจาก เตาที่ปรากฏมายังไม่มีงานที่ศึกษาการมองภาพรวมในช่วง
ระยะเวลาที่ผ่านมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย